

DVEGRAJSKI ZBORNIK, BR. 3.

Zbornik radova sa znanstvenih skupova
Crtice iz povijesti Kanfanarštine 2014. i 2015.,
Općina Kanfanar – Udruga Dvegrajci, Kanfanar, 2016., 237 str.

Pod uredničkom palicom Marka Jelenića, prof. povijesti i talijanskog jezika i književnosti, tiskan je treći svezak ovoga zanimljivog zavičajnog zbornika u kojem je niz stručnjaka u pisanom obliku objavio svoje teme predstavljene na dvama znanstvenim skupovima iz prethodnih godina.

U zborniku se nalazi 13 članaka. Arheologinja prof. dr. sc. Klara Buršić-Matijašić u prilogu pod naslovom *Toponimi gradina Kanfanarštine* (str. 11-36) izradila je popis prapovijesnih lokaliteta na prostoru Općine Kanfanar s posebnim osvrtom na njihove nazive. Naglasak je stavila na oronime u kojima su prepoznati ostaci gradina ili kašteljera, prapovijesnih naselja iz metalnih razdoblja Istre, II. i I. tisućljeća pr. Kr. Analizirala je prostor uz Limski kanal i Limsku dragu koji je u prapovijesti, zbog pogodnih prirodnih uvjeta i strateške važnosti, bio gusto naseljen. Podatke je prikupila analizom topografskih karata i objavljene literature, ali i osobnim obilaskom terena i konzultiranjem s domicilnim stanovništvom.

Rad Antona Medena, *Lista dvigradskih načelnika* (str. 37-44), sadrži kronološki popis dvigradskih podestata koji uvelike nadopunjuje ranije popise iz pera Bernarda Schiavuzzija i Giovannija Radossija. Do sada su bila poznata 82 gastalda i načelnika, a ovim su prilogom dodana još 44. U dodatku se donosi i popis dvigradskih podestata kao kumova kanfanarskim obiteljima.

Tekst *Dvigradski i kanfanarski podestati i nobili kao krsni kumovi* (str. 45-55), istoga autora, zapravo je dodatak o dvigradskim i kanfanarskim podestatima te je interesantan kanfanarskim obiteljima čijim su precima koparski plemići bili kumovi. Podatci o kumovima na krštenju izvučeni su iz Matične knjige krštenih (*Liber baptizatorum*) u Župnom arhivu u Kanfanaru. Članak sadrži i mnogobrojne slikovne priloge.

Anton Meden sastavio je i *Listu dvigradskih i kanfanarskih svećenika do XIX. stoljeća* (str. 57-74), gdje donosi kronološki popis dvigradskih i kanfanarskih svećenika, đakona i klerika, zaključno s početkom XIX. stoljeća. Popis koji se ovom

prilikom predstavlja uvelike nadopunjuje raniji popis iz pera Bernarda Schia-vuzzija. Vrijedni su i slikovni prilozi na koncu članka.

Dr. sc. Milena Joksimović i arheolog Darko Komšo u prilogu *Dvigrad u apo-stolskoj vizitaciji biskupa Agostina Valiera 1580.* (str. 75-84), koristeći se objavljenom literaturom, sastavili su analizu biskupske vizitacije Dvigrada, koju je 1579. – 1580. obavio veronski biskup Agostino Valier. Vizitacija donosi interesantna nova saznanja o Dvigradu i njegovim stanovnicima.

Samanta Paronić u članku *Fragmenti iz oporuka (1798. – 1805.)* (str. 8-104) obra-dila je oporuke nastale između 1798. i 1805., koje čine sastavni dio podserije bilježničkih spisa Gašpara Medena. Gradivo je pohranjeno u Državnome arhivu u Pazinu, a isprave su pisane latinicom na talijanskome jeziku te se nalaze u urednome i dobro očuvanome stanju. Uporaba ustaljenih formulacija upućuje na pravne norme koje su bile zastupljene u vrijeme Prve austrijske uprave, stoga se analizom takvih spisa nastoji ukazati na njihovo izuzetno značenje za pro-učavanje određenih aspekata društvenoga i vjerskoga života.

U raspravnom članku Marka Jelenića *Kanfanarština od 1815. do 1825. Demo-grafski pokazatelji* (str. 105-131) ističe se da je razdoblje koje dijeli 1815. i 1825. ka-rakteristično po izrazitim demografskim krizama. Zbog oscilacija klimatskih prilika u istraženom razdoblju, propadali su urodi, a stanovništvo je zapalo u najveću bijedu. Trend visoke stope mortaliteta doživio je vrhunac 1817., kada je zabilježeno utrostručenje stope mortaliteta. Mikroskopska analiza demograf-skih kretanja na području Kanfanarštine, koju je autor obradio u ovom članku, omogućuje nam bolji uvid u šira demografska kretanja, ali i bolje razumijevanje ritmova života u vrijeme krize. Rad je obogaćen tabličnim priložima i grafiko-nima.

U tekstu Samante Paronić *Rođenja i krštenja u Kanfanaru od 1840. do 1850.* (str. 133-163), na temelju izvorne građe, Matične knjige krštenih Župe Kanfanar, obrađuju se podatci za razdoblje 1840. – 1850. Analiziraju se određeni demograf-ski pokazatelji, među kojima je rodnost i spolna struktura krštenikâ, sezonski i godišnji raspored začeća i rođenja, učestalost i ritam poroda, udio izvanbračne djece i blizanaca, stopa smrtnosti novorođenčadi, kao i nadijevanje imena, funk-cija krstiteljâ i primalja te zanimanja roditeljâ i krsnih kumova. Članak je oboga-ćen tabličnim priložima i grafikonima.

Doc. dr. sc. Josip Orbančić u prilogu *Trasiranje pruge na području Kanfanara* (str. 165-175), na temelju dvaju originalnih dokumenata iz 1874., proučava trasiranje pruge Divača – Pula s odvojkom Kanfanar – Rovinj preko katastarske općine Kanfanar, kuda pruga Divača – Pula prolazi u duljini od oko 3,9 km. Glavno

službeno mjesto na trasi jest stanica Kanfanar, koja je najdulja na čitavoj pruži. Osim nje, prikazane su čuvarnice, putni prijelazi i drugi tehnički detalji. U pružnom pojasu prikazane su sve parcele, zgrade, putovi i nazivi područja te naselja kojima prolazi pruga. Istraživanje daje tehničke aspekte pruge te stanje naselja, putova, objekata, parcela i drugih detalja u pružnom pojasu u vrijeme 1870-ih u Kanfanarštini.

Drugi rad Marka Jelenića, *Život jednog sela. Fragmenti života na Kanfanarštini od 1929. do 1945.* (str. 177-194), opisuje i analizira fragmente iz svakodnevnog života i demografske trendove u Kanfanarštini u razdoblju između 1929. i 1945. kako bi se dobio bolji uvid u šira demografska kretanja, ali i bolje razumijevanje ritmova života i smrti. Zabilježen je demografski rast, koji ukazuje na to da su demografski pokazatelji obuhvaćali velik broj rođenih u odnosu na umrle. U istraženom je razdoblju stanovništvo Kanfanarštine doživjelo i mnoge promjene, koje su se odrazile na planu povijesne svakodnevice.

Dr. sc. Stipan Trogrlić u svojem članku *Neki oblici ugrožavanja vjerskih sloboda u Župi Kanfanar (1945.-1966.)* (str. 195-211), također na temelju arhivskoga gradiva, analizira kako se opće negativno određenje jugoslavenskog (i hrvatskog) komunističkog režima prema Katoličkoj crkvi i njezinim članovima, proizišlo iz ideološke matrice tog režima, „konkretiziralo“ u maloj istarskoj sredini poput Kanfanara. Iz dostupnih vrela mogu se iščitati četiri oblika ugrožavanja: napadi na svećenike kao „profesionalne“ branitelje i širitelje „vjerske zatucanosti“, pritisak na učenike kako bi ih se odvojilo od vjerske pouke, zabrana održavanja procesija, izvanjske manifestacije nazočnosti i snage Crkve i vjere te oduzimanje crkvene imovine koje je imalo za cilj otežati redoviti rad župe.

Slijedi potom tekst dr. sc. Marija Sošića *Kretanje broja stanovnika na Kanfanarštini od 1900. do 2011. – statistička i komparativna analiza* (str. 213-225) u kojem su prikupljeni i prikazani popisni podatci o broju stanovnika na prostoru Kanfanarštine, na današnjem prostoru Općine Kanfanar, tijekom posljednjih 115 godina, točnije od popisne 1900. do 2011. Ukupno je u tom vremenu izvršeno 12 popisa. U analitičkom dijelu rada istraživački je interes usmjeren na utvrđivanje tendencija rasta ili pada ukupnog stanovništva u pojedinim vremenskim razdobljima, ali isto tako i na utvrđivanje kretanja stanovništva u svakom od četiri općinska područna naselja koja zajedno čine Kanfanarštinu. Rad je obogaćen tablicama i grafikonima koji se skladno uklapaju u tekst.

Posljednji prilog u zborniku napisao je doc. dr. sc. Valter Milovan, a nosi naslov *Romanizmi u poeziji Marije Sošić* (str. 227-236). Predmet je tog rada stilistička i jezična analiza romanizama u zbirkama poznate istarske pjesnikinje. U

istraživanju je korišteno njezinih pet zbirki za koje je značajno to da su pisane različitim govorima čakavskog narječja (jugozapadnim istarskim i sjevernočakavskim) te da se autorica u svojim pjesmama koristi leksikom koji je vezan uz istarsku svakodnevicu. Rad sadrži popis zabilježenih romanskih posuđenica, njihovu podjelu na semantička polja i etimologiju dvadesetak romanizama iz desetak semantičkih polja. Romanizmi su ispitani s etimološkog i stilističkog stajališta te su svrstani u semantička polja kako bi se rasvijetlila njihova stilska i jezična upotreba te njihovo podrijetlo.

U svim je člancima u zborniku stil jasan, čitljiv i pregledan, a izlaganje teče logičnim slijedom.

Sadržaj prvog broja Zbornika (iz 2011.) odnosi se na sedam priloga i dva prikaza knjiga; u drugom broju (iz 2014.) nalazi se 11 tekstova, a u ovom su, trećem, radovi sa znanstvenih skupova *Crtice iz povijesti Kanfanarštine* koji su održani 2014. i 2015. Prvi i drugi svezak tiskani su u nevelikom razmaku od tri godine, a potom je nakon dvije godine tiskan i ovaj treći svezak, stoga se može ustvrditi da zbornik predstavlja tradiciju u kanfanarskom izdavaštvu, što dovoljno govori o njegovu nedvojbenu doprinosu i društvenoj potrebi.

S obzirom na činjenicu da je Kanfanarština kraj vrlo bogatoga kulturno-povijesnog nasljeđa koje valja otkriti, upoznati, proučiti, a potom i predstaviti javnosti, okosnicu djelovanja Udruge za očuvanje i promociju nasljeđa – Dvegrajci čini upravo znanstveno istraživanje spomenute problematike, a *Dvegrajski zbornik* časopis je koji o tome ostavlja pisani trag, za sadašnja i buduća pokoljenja.

Časopis je koncipiran interdisciplinarno te okuplja znanstvenike i stručnjake različitih profila koji proučavaju i istražuju ovaj dio Istre. Kao kvalitetna znanstveno-stručna publikacija posebnu pozornost pridaje objavljivanju radova sastavljenih na temelju analize izvorne arhivske građe koja je u zborniku od samoga početka uvijek dobro zastupljena.

Naposlijetku, ne smije se zanemariti ni činjenica da spomenuta udruga *Dvegrajci*, a također i uredništvo zbornika (posebice glavni urednik), već godinama surađuju s nizom znanstvenih i stručnih ustanova u Istri i izvan nje.

Slaven Bertoša